

jen toimintamahdollisuuksia. Kauppojen määrän vähenemisen myötä lähimmän ruokakaupan saavutettavuus on monilla alueilla heikentynyt. Toisaalta suurten kauppojen määrän kasvu on tuonut valikoimiltaan laajan ja arjen ostoparpeisiin pitkälti vastaavan kaupan aiempaa lähemmäs. (Ponnikas ym. 2011, 29.)

Viime vuosina osuuttaan vähittäiskaupan alalla ovat kasvattaneet pääteiden varsilla sijaitsevat eri ketjujen liikennemyymälät, jotka tarjoavat vähittäiskauppapalveluja, polttoainetta ja kahvila- tai ravintolapalveluja. Maaseutukuntiin vahvasti levittäytynyt ABC-ketju on esimerkki kaupallisesta yksiköstä, joka on merkittävä työllistäjä sijaintikunnassaan. Lisäksi liikennemyymälöillä on usein kunnan opastus- ja neuvontapisteitä, joiden kautta myymälässä kävijät saavat tietoa esimerkiksi alueen matkailu- ja majoituspalveluista. (Mäntylä ym. 2011, 7.)

Liikennemyymälät sijaitsevat tyyppillisesti autolla helposti saavutettavassa paikassa, kuten suurten liikenneväylien varsilla tai risteyskohdissa. Maaseudulla tällainen paikka on usein kirkonkylän ohittavan tien risteyksessä jonkin matkan päässä keskustasta. Jalankulkijalle paikka ei yleensä ole yhtä helposti lähestyttävissä kuin autoilijalle eikä kävelymatkan etäisyydellä asu yhtä paljon ihmisiä kuin varsinaisessa keskustassa. Autoilun ollessa yleistä uudet myymälät ovat kuitenkin vieneet asiakkaita kirkonkyläiden kaupoista. Paikoin liikennemyymälät ovat myös tuoneet ostopaikkoja alueelle, jossa lähikauppapalvelut ovat aiemmin puuttuneet tai jossa voidaan helposti poiketa vapaa-ajan matkoilla. (Ponnikas ym. 2011, 29.)

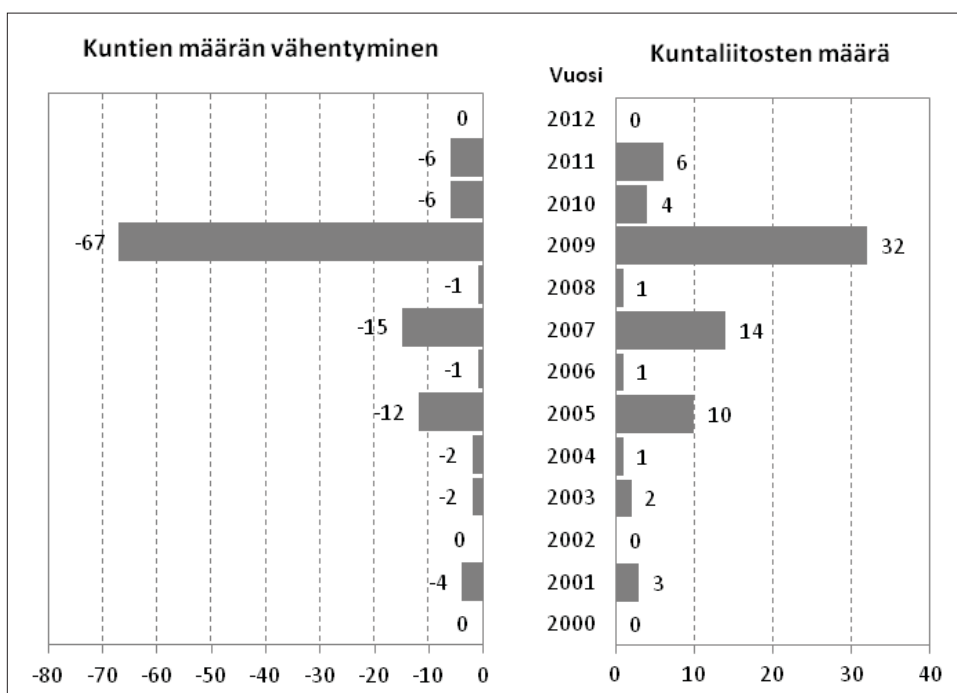
Erikoistavarakaupan kehitys on poikennut päivittäistavarakaupan kehityksestä. Toisin kuin ruokakaupat, erikoisliikkeet ovat säilyneet keskimäärin melko pieninä. Tilastokeskuksen yritysrekisterin vuosilaston mukaan erikoistavarakaupassa toimipaikkojen määrä on pysynyt viime vuosikymmenet samalla tasolla. 2000-luvulla kuitenkin suurten myymälöiden määrä on kasvanut. Varsinkin paljon tilaa vaativan erikoista-

varakaupan, kuten rauta-, huonekalu- ja kodinkonekaupan alalla on perustettu lukuisia uusia suurmyymälöitä (Rehunen 2011b). Erikoistavarakauppa on pitkälti keskittynyt kaupunkikeihin. Suuryksikköjen rakentaminen kaupan keskittymiin hyvien liikenneyhteyksien varrelle on vahvistanut kehitystä, jossa erikoistavarakaupan asiointialueet ovat laajoja seudullisia kokonaisuuksia. Myös hypermarketeissa on myynnissä huomattavan paljon erikoistavaraa, jolloin ne osittain syövät markkinoita keskustojen pienemmiltä erikoisliikkeiltä.

3.4 KUNTARAKENTEEN JA JULKISTEN PALVELUJEN MUUTOKSET

Kuntarakenne on Suomessa alueellisesta näkökulmasta pirstaleinen. Tämä johtuu muun muassa historiallisista syistä ja kunnallisesta itsehallinnosta. Viime vuosina kuntien taloudellisiin ongelmiin on etsitty ratkaisuja kuntaliitoksista ja tiivistyvistä kuntayhteistyöstä. Kuntien kehitykseen on vaikuttanut ennen kaikkea vuonna 2005 aloitettu kunta- ja palvelurakennemuutos, joka tunnetaan myös nimellä Paras-hanke (Stenvall ym. 2009, 17–20). Sen tavoitteena on ollut vahvistaa kuntien ja palvelujen rakenteita sekä kehittää palvelujen tuotantotapoja ja organisointia. Tarkoituksena on ollut muodostaa toiminnalliseen kokonaisuuteen pohjautuvia kuntia ja yhteistoiminta-alueita.

Paras-uudistus nopeutti kuntarakenteen muutosta 2000-luvulla, jolloin tehtiin selvästi enemmän kuntaliitoksia aiempiin vuosikymmeniin verrattuna (Kuva 7). Vuonna 2000 kuntia oli 448 ja vuonna 2012 enää 336. Kuntien määrä väheni 25 prosentilla. Kuntaliitosten huippu saavutettiin vuonna 2009, jolloin tehtiin 32 kuntaliitosta. Suurin liitos toteutui Salon seudulla, jossa yhdistyi 10 kuntaa. Kouvolan ja Hämeenlinnan seuduilla yhdistyi 6 kuntaa ja Paraisten seudulla 5 kuntaa.

Kuva 7. Kuntarakenteen muutokset vuosina 2000–2012 (Suomen kuntaliitto 2011).